

Miten hyvin rikoksen asianomistajat osaavat valmistautua asiansa pääkäsittelyyn Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa?

Miten hyvin rikosasian asianomistajat, joilla ei ole ollut avustajaa, ovat osanneet valmistautua muistamaan ja kertomaan asioista rikosasian suullisessa pääkäsittelyssä Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa? Onko mahdollinen valmistautumattomuus voinut johtaa siihen, että tuomitsemiskynnys on jäänyt ylittymättä? Entä onko valmistautumisen tasossa tapahtunut muutosta viime vuosina?

Terho Nieminen AMK20214B

3/2024

TIIVISTELMÄ

Tekijät: Terho Nieminen

Opinnäytetyön muoto: Tutkimuksellinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Pekka Björk

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tämän tutkimuksellisen opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, kuinka hyvin Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa asioivat asianomistajat, jotka eivät ole valinneet käyttää avustajaa, ovat valmistautuneet kertomaan tapahtumista. Tutkimukseni tavoitteena on selvittää myös, mitä mahdollisia seurauksia valmistautumattomuudella on voinut olla. Lisäksi tutkin opinnäytetyössäni, onko asianomistajien valmistautumisessa tapahtunut muutoksia viimeisten vuosien aikana, ja mistä nämä muutokset voisivat johtua.

Tutkimukseni toteutin lähettämällä Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa työskenteleville tuomareille kyselylomakkeen. Tutkimuskysymykseni painottuivat asianomistajien valmistautumiseen ja muistamiseen sekä siihen, voiko tällainen valmistautumattomuus vaikuttaa rikosasioiden käsittelyn laatuun, tärkeimpänä seikkana tuomitsemiskynnyksen ylittymiseen.

Tavoitteenani on tuoda esiin mahdollisia puutteita asianomistajien valmistautumisen tasossa sekä niiden syissä. Koen tämän tiedon voivan tarvittaessa ohjata niin esitutkintaviranomaisia kuin syyttäjä-, että tuomioistuinlaitostakin mahdollisten ongelmien korjaamisessa sekä asianomistajien tarkoituksenmukaisessa informoimisessa.

Sivumäärä: 39

Tarkastuskuukausi ja vuosi: Maaliskuu 2024

Avainsanat: Asianomistaja, käräjäoikeus, rikosasian käsittely

ABSTRACT

Authors: Terho Nieminen

Thesis Type: Investigative

Publicity: Public

Supervisor: Pekka Björk

Degree: Bachelor of Police Services

The aim of this investigative thesis is to examine how well crime victims, who have not chosen to use legal representation, are prepared to recount events in the Päijät-Häme District Court. The study also aims to explore the potential consequences of unpreparedness. Furthermore, the thesis investigates whether there have been changes in the preparedness of crime victims in recent years and the possible reasons for these changes.

The research was conducted by sending a questionnaire to judges working in the Päijät-Häme District Court. The focus of the research questions was on crime victims' preparation and recall, and whether such unpreparedness could affect the quality of criminal proceedings, with a particular emphasis on surpassing the threshold for conviction.

The objective is to highlight potential shortcomings in the level of crime victims' preparedness and the reasons behind them. I believe that this information can guide law enforcement authorities, prosecutors, and the judiciary in addressing potential issues and appropriately informing crime victims.

This abstract has been translated into English using Chat GPT.

Pages: 39

Examination Month and Year: March 2024

Keywords: Crime victim, district court, criminal case processing

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Johdatus aiheeseen.....	1
1.2 Aihe ja tutkimuskysymykset.....	4
1.3 Tutkimuksen toteutus.....	5
1.4 Aiemmat tutkimukset	6
2 Päijät-hämeen käräjäoikeus	7
3 Tietoperusta ja käsitteet	8
3.1 Rikosprosessi	8
3.1.1 Rikosprosessista yleisesti	8
3.1.2 Rikosprosessin asianosaiset.....	9
3.1.3 Rikosasian pääkäsittely.....	10
3.1.4 Kirjallinen menettely	11
3.1.5 Tuomion täytäntöönpano	11
3.2 Laadullinen ja määrällinen tutkimus.....	11
3.2.1 Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus	11
3.2.2 Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus	12
3.2.3 Laadullinen ja määrällinen tutkimus yhdessä.....	12
3.3 Käsitteet.....	13
4 Tutkimustulosten analysointi	15
4.1 Tilastotietoa vastaajista	15
4.2 Käräjätuomareiden kokemukset asianomistajien valmistautumisen tasosta	16
4.2.1 "Asianomistajat muistavat hyvin käsiteltävänä olevaan asiaan liittyvät tapahtumat."	16
4.2.2 "Asianomistajat osaavat kertoa perusteellisesti ja johdonmukaisesti käsiteltävänä olevaan asiaan liittyvistä tapahtumista."	17
4.2.3 "Asianomistajat ovat valmistautuneet hyvin kertomaan korvausvaatimuksistaan tilanteessa, jossa syyttäjä ei niitä aja."	18
4.3 "Kerro omin sanoin, mistä asianomistajien huono valmistautuminen ja/tai muistaminen voisi johtua."	19

4.4 "Onko asianomistajien mahdolliset vajavaiset kertomukset tapahtumista johtaneet siihen, ettei tuomitsemiskynnys muun näytön puuttuessa ylity, ja syytetty jää tuomitsematta rangaistukseen? Jos on, kerro myös, miten yleistä tällainen on."	21
4.5 " Onko asianomistajien valmistautumisessa/muistamisessa tapahtunut muutosta viimeisten vuosien aikana?"	23
4.6 Yhteenveto tutkimustuloksista	24
5 Johtopäätökset	28
6 tutkimuksen luotettavuus	30
6.1 Luotettavuuden mittarit	30
6.2 Tutkimukseni luotettavuus	30
7 pohdinta	32
LÄHTEET	33
liitteet	36

LYHENTEET

ETL	Esitutkintalaki (22.7.2011/805)
EIS	Euroopan ihmisoikeussopimus
RL	Rikoslaki (19.12.1889/39)
YTJulkL	Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa (30.3.2007/370)
ROL	Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa (11.7.1997/689)

1 JOHDANTO

1.1 Johdatus aiheeseen

Poliisiammattikorkeakoulun opetussuunnitelmaan kuuluu muun muassa käyntejä käräjäoikeudessa seuraamassa rikosasian pääkäsittelyä. Itse olen opintojeni aikana käynyt seuraamassa kahdesti oikeudenkäyntiä, molempina kertoina Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa, Lahdessa. Ensimmäinen visiittini Päijät-Hämeen käräjäoikeuteen oli kesällä 2022, toinen syksyllä 2023. No, mitä käsittelyistä, lähinnä viimeisimmästä, jäi päällimmäisenä mieleeni?

Ensimmäisessä, kesällä 2022 käsitellyssä asiassa oli kyse työtapaturmasta, jossa asianomistajana oli itseään loukannut työntekijä. Vastajina oli kyseessä olevan yrityksen vastuuhenkilöstöä, joiden olisi tullut varmistua työturvallisesti työpaikasta. Syyttäjä vaati vastajina olleille kahdelle miehelle sakkorangaistusta RL:n 47 luvun 1 § työturvallisuusrikoksesta. Tässä kyseisessä tapauksessa tapahtumasta ei ollut kulunut kauaa, noin puolisen vuotta, ja asianomistaja osasi kertoa tapahtumista hyvin ja johdonmukaisesti. Asianomistajalla ei myöskään ollut vaatimuksia esihenkilöitään kohtaan ja hänen intresseissään ei ollut varmistua siitä, että esihenkilöt tuomittaisiin asiassa. Tästä tapaus ei ole kovin relevantti tässä kontekstissa, joten en sitä sen enempää käsittele.

Syksyllä 2023 seuraamassani käsittelyssä oli kyse isommasta rikoskokonaisuudesta, jossa sekä vastaajia, että asianomistajia oli kolme. Tässä rikosasian käsittelyssä oli mielestäni räikeää se, miten huonosti asianomistajat olivat valmistautuneet oikeudenkäyntiin ja sitä myöten siihen, että heidän pitäisi oikeudenkäynnissä kertoa asioista johdonmukaisesti ja selkeästi.

Asianomistajia yhdistävänä seikkana tässä tapauksessa oli se, että kukaan heistä ei ollut päättänyt käyttää avustajaa. Istunnossa käsiteltiin monia tapauksia, joista vanhin oli noin puolentoista vuoden takainen, ollen tapahtunut alkuvuodesta 2022. Asianomistajat toivatkin ilmi oikeudessa, että tapahtumista oli niin kauan, etteivät he voi asioita enää muistaa. Ainakin yhdelle heistä myös tuli jollain tapaa yllätyksenä, ettei poliisille esitutkinnassa annettua kuulustelukertomusta lähtökohtaisesti käytetä oikeudessa, vaan sen sijaan asiat täytyy käydä oikeudessa uudestaan suullisesti läpi.

Yhdeltä asianomistajalta oli varastettu suuri määrä työkaluja, arvoltaan tuhansia euroja. Hänellä ei ollut muistiinpanoja varastetuista työkaluista, eikä näin ollen osannut kovinkaan hyvin kertoa, mitä häneltä oli varastettu. Poliisille esitutkinnassa tai myöhemmin myöskään syyttäjälle ei ollut toimitettu listaa anastetuista työkaluista, joten asianomistajalla olisi tullut olla kattava lista työkaluista ja niiden arvoista oikeudessa mukana. Sellaista määrää työkaluja kun kukaan ei voi ulkomuistista osata.

Oikeudenkäynnin edetessä oli helppo huomata, kuinka asianomistajat turhautuivat niin omaan muistamattomuutensaakin, kuin syytettyjen taitaviin puolustajiinkin, joiden kysymyksiin asianomistajat osasivat huonosti vastata. Mieleeni tulikin, onko tämä tosiaan se oikeudenmukainen oikeudenkäynti, josta EIS 6. artiklan 1. kohdassa puhutaan:

”Jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa silloin, kun päätetään hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan tai häntä vastaan nostetusta rikossyytteestä. Päätös on annettava julkisesti, mutta lehdistöltä ja yleisöltä voidaan kieltää pääsy koko oikeudenkäyntiin tai osaan siitä demokraattisen yhteiskunnan moraalin, yleisen järjestyksen tai kansallisen turvallisuuden vuoksi nuorten henkilöiden etujen tai osapuolten yksityiselämän suojaamisen niin vaatiessa, tai siinä määrin kuin tuomioistuin harkitsee ehdottoman välttämättömäksi erityisolosuhteissa, joissa julkisuus loukkaisi oikeudenmukaisuutta.”

Huomioni kiinnittyy varsinkin yllä olevan artiklan ensimmäiseen lauseeseen:

”Jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa silloin...”.

Mielestäni noin puolentoista vuoden viive tapahtumista ei ole kohtuullinen, varsinkin jos asianomistajia ei ole informoitu, tai he eivät yksinkertaisesti muista poliisin heille esitutkinnassa antamia ohjeita oikeudenkäynnin kulusta. Oikeudenkäynti ei lähtökohtaisesti myöskään mielestäni tunnu oikeudenmukaiselta, jos lähtökohdat ovat nämä. Toki täytyy muistaa, että asianomistajilla olisi ollut oikeus valita itselleen avustajat, joiden avulla asiat olisivat varmasti sujuneet jouhevammin. Tässä tapauksessa asianomistajat eivät myöskään

itse olleet ainakaan oman näkemykseni mukaan juuri panostaneet siihen, että olisivat olleet valmistautuneita asiansa käsittelyyn.

Sitten päästänkin itse aiheeseen, eli opinnäytetyöhöni. Itseäni alkoi kiinnostamaan, että oliko kyseessä yksittäistapaus, vai onko tämän kaltainen ilmiö yleisempi. Voiko esitutkintaviranomaisten ja oikeuslaitoksen pitkittyneiden käsittelyaikojen seurauksena olla, että rikosasioiden käsittelyn laatu kärsii sen seurauksena, että valmistautumattomat asianomistajat eivät yksinkertaisesti muista tapahtumia tai esimerkiksi heiltä anastettuja tuotteita kunnolla?

Myöskin, miten usein tällainen ilmiö voisi aiheuttaa sen, että vastaaja jää tuomitsematta rangaistukseen sen takia, että asianomistajan tai asianomistajien kertomukset ovat puutteellisia, ja näin ollen tuomitsemiskynnys ei ylity ja asianomistajan tai asianomistajien oikeusturva ei täyty?

Koen aiheen olevan todella tärkeä sen koskiessa käytännössä jokaista yhteiskunnassamme elävää ihmistä. Täysin itsestämme riippumattomista syistä voi kuka tahansa meistä joutua rikoksen uhriksi ja tätä kautta osalliseksi rikosprosessiin. Koen, että yhteiskuntamme velvollisuus on tunnistaa edellä mainitun laiset epäkohdat ja mahdollisuuksien mukaan tehdä parhaansa niiden korjaamiseksi. Vaikka useat meistä eivät koko elämänsä aikana oikeuteen asianomistajan asemassa päädy, ikinä ei tiedä koska on se päivä, kun rikoksen uhriksi joudut.

Tähän asiaan päätin opinnäytetyössäni paneutua teettämällä kyselyn Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa työskenteleville tuomareille, jotka päivittäisessä työssään saavat hyvän kuvan käsiteltävänä olevasta asiasta. Tutkimukseni koskee siis vain Päijät-Hämeen alueella tapahtuneita rikoksia ja niiden käsittelyä ensimmäisessä oikeusasteessa, käräjäoikeudessa. Tutkimus koskee pelkästään asianomistajia, jotka eivät ole valinneet käyttää avustajaa oikeudenkäynnissä.

Koen, että tutkimuksen tulokset voivat auttaa esimerkiksi esitutkintaviranomaisia tunnistamaan asianomistajien tarpeet jo esitutkintavaiheessa, ja tätä kautta informoimaan heitä esimerkiksi siitä, että kuulustelukertomusta ei lähtökohtaisesti oikeudessa käytetä. Asianomistajalle tulisi olla selvää esimerkiksi se, että asiat tulee olla kirkkaasti muistissa käräjä-

oikeuden pääkäsittelyssä, eikä siis esitutkintapöytäkirjan kuulustelupöytäkirjaan voi lähtökohtaisesti oikeudessa nojautua. Myöskin, ottaen huomioon pitkät käsittelyajat, tulisi asianomistajille mahdollisesti antaa kattavat ohjeet tästä kirjallisena säilytettäväksi. Asia kun on niin, että käsittelyaikojen venyessä jopa yhden tai kahden vuoden mittaiseksi, ei poliisin kertomasta asianomistajalla ole välttämättä enää mitään muistikuvaa, kun asian käsittely oikeudessa tulee ajankohtaiseksi.

1.2 Aihe ja tutkimuskysymykset

Aiheena opinnäytetyössäni on se, miten hyvin sellaiset asianomistajat, jotka eivät ole valinneet käyttää avustajaa, ovat osanneet valmistautua käräjäoikeuden pääkäsittelyyn. Tarkeemmin määriteltynä kysymys on, miten hyvin asianomistajat ovat valmistautuneet muistamaan ja kertomaan asioita oikeudenkäynnissä.

Aiheen olen rajannut koskemaan pelkästään Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa asioineita asianomistajia, ja nimenomaan niitä asianomistajia, joilla ei avustajaa ole ollut käytössään. Lienee itsestään selvää, että avustajan käyttö kasvattaa asianomistajan valmiuksia oikeudenkäyntiin, ja näiden asianomistajien sisällyttäminen tähän tutkimukseen ei ole mielekästä.

Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa työskentelee 16 käräjätuomaria, joista jokainen käsittelee rikosasioita. Määrä on suhteellisen pieni, joten tutkimuksen ja sen luotettavuuden kannalta on viisasta lähettää kyselytutkimus heistä jokaiselle. Tavoite on tietysti saada mahdollisimman moni tuomari vastaamaan kyselytutkimukseeni.

Tutkimuskysymykseni, joihin haluan vastauksia, ovat:

1. Miten hyvin asianomistajat, jotka eivät ole valinneet käyttää avustajaa, ovat valmistautuneet kertomaan tapahtumista ja/tai vahingonkorvausvaateistaan suullisessa rikosasian pääkäsittelyssä?

-Mistä mahdollinen huono valmistautuminen/muistaminen johtuu?

-Entä onko asianomistajien mahdollinen valmistautumattomuus/muistamattomuus johtanut joskus siihen, ettei tuomitsemiskynnys ole tämän takia ylittynyt ja vastaaja on jätetty tuomitsematta rangaistukseen?

2. Onko tässä asianomistajien valmistautumisessa, toisin sanoen kyvyssä muistaa tapahtumat, tapahtunut muutosta?
-Mistä tämä muutos voisi johtua?

1.3 Tutkimuksen toteutus

Tämä opinnäytetyö on muodoltaan tutkimuksellinen opinnäytetyö, ja tutkimuksen suoritin lähettämällä Webropol -kyselyn Päijät-Hämeen käräjäoikeuteen.

Webropol-kysely on osoitettu kaikille Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa työskenteleville tuomareille. He kaikki käsittelevät niin riita-, kuin rikosasioitakin. Kyselyn vastaajien, eli tutkimukseni perusjoukon ollessa näin suppea, ei olisi järkevää tai mielekästä lähteä tekemään otantatutkimusta. Kokonaistutkimuksen tekeminen (olettaen, että vastausprosentti on korkea), varmistaa sen, että tutkimustuloksistani tulevat mahdollisimman luotettavat.

Kyselylomake koostuu seitsemästä eri kysymyksestä, jotka sisältävät yhden Likertin viisiportaista asteikkoa käyttävän matriisikysymyksen, yhden valintakysymyksen sekä avoimia kysymyksiä. Matriisikysymykseen sisältyy kolme eri väittämää.

Kyselylomakkeeni sisältäessä niin avoimia, kuin valintakysymyksiäkin, on siinä yhdistettynä sekä laadullista, että määrällistä tutkimusta. Koen, että näiden kahden selkeällä yhdistämisellä saan parhaat mahdolliset vastaukset tutkimuskysymyksiini.

Kyselylomakkeen sekä sen mukana lähettämäni saatekirjeen löydät osiosta ”liitteet”, joka löytyy opinnäytetyöni lopusta.

1.4 Aiemmat tutkimukset

En ole löytänyt samasta aiheesta tehtyä tutkimusta poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetöistä tai muistakaan kokoelmista.

Jenni Väänänen on tehnyt vuonna 2020 poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyökseen toimintaohjeen asianomistajille rikosprosessissa. Tuo opinnäytetyö käsittelee osaltaan samoja asioita kuin tämäkin opinnäytetyö. Väänäsen toimintaohje on varmasti yksi niistä työkaluista, joilla asianomistaja selviää paremmin niin esitutkinnan, kuin myöhemmän oikeuskäsittelynkin läpi.

Väänäsen opinnäytetyö: <https://www.theseus.fi/handle/10024/267848>

2 PÄIJÄT-HÄMEEN KÄRÄJÄOIKEUS

Päijät-Hämeen käräjäoikeus sijaitsee Lahdessa Askotalossa, osoitteessa Askonkatu 9 (Tuomioistuinlaitos 2020), jonne se muutti vanhoista tiloistaan vuoden 2017 maaliskuussa. Istuntosaleja käräjäoikeudessa on yhteensä 12. (ESS 2017.)

Vuoden 2020 lopussa käräjäoikeudessa on ollut 17 kärjätuomarin virkaa, 10 haastemiehen virkaa, 33,5 kansliahenkilökunnan virkaa ja viisi kärjänotaarin virkaa (Tuomioistuinlaitos 2020).

Vuonna 2020 käräjäoikeuteen on saapunut yhteensä 5435 asiaa ja samana vuonna ratkaistujen asioiden lukumäärä on ollut 5431. Rikosasioiden osuus edellä mainituista luvuista on ollut 1953 saapunutta asiaa ja niitä on ratkaistu yhteensä 1724 kappaletta. Rikosasioiden keskimääräinen käsittelyaika vuonna 2020 on ollut 3,7 kuukautta. Keskimääräiset käsittelyajat olivat koronapandemian aiheuttamien istuntojen peruuntumisien vuoksi vuonna 2020 hieman pidemmät kuin vuonna 2019. (Tuomioistuinlaitos 2020.)

Päivämäärällä 20.12.2023 Päijät-Hämeen käräjäoikeuden laamannina toimii varatuomari, oikeustieteen kandidaatti Juha Kolu (Oikeuslaitos 2022).

3 TIETOPERUSTA JA KÄSITTEET

3.1 Rikosprosessi

3.1.1 Rikosprosessista yleisesti

Rikosprosessissa on kyse toisen henkilön perusoikeuden loukkaamisesta, jonka epäillään täyttävän jonkin rikoksen tunnusmerkistön. Rikosprosessin ensimmäinen vaihe on esitutkinta, jonka jälkeen asia etenee syyttäjän syyteharkinnan jälkeen tuomioistuinkäsittelyyn. Viimeisimpänä vaiheena tuomioistuinkäsittelyn jälkeen on rangaistuksen täytäntöönpano. Tuomioistuinkäsittely koostuu rikosasiassa kolmesta eri oikeusasteesta. Nämä tuomioistui-
met ovat kärjäoikeus (KäO), hovioikeus (HO) sekä korkein oikeus (KKO). Rikosasia käsi-
tellään tuomioistuimessa ensin kärjäoikeudessa, jonka jälkeen asia etenee mahdollisten
asianosaisten valitusmenettelyiden kautta ylempiin oikeusasteisiin. (Rantaeskola 2019,
16–19.)

”Täytäntöönpano rikosprosessissa tarkoittaa yleensä vaihetta tuomioistuimen lopullisen
(lainvoimaisen) ratkaisun jälkeen”. Lopullinen, eli lainvoimainen ratkaisu tarkoittaa käytän-
nössä sitä, että tuomioistuimen päätöksen jälkeen kukaan ei valita, tai kaikki mahdolliset
keinot on käytetty. Lainvoimaisen tuomion jälkeen rangaistus voidaan laittaa täytäntöön, eli
vastaajalta peritään sakko tai hän alkaa kärsiä esimerkiksi rangaistukseksi määrättyä eh-
dotonta vankeusrangaistusta tai vaikkapa yhdyskuntapalvelua. (Rantaeskola 2019, 18.)

ETL 2. luvun 1 §:ssä säädetään esitutkintaviranomaisista:

”Esitutkinnan toimittaa muu poliisi kuin suojelupoliisi. (26.4.2019/585)

Poliisin lisäksi esitutkintaviranomaisia ovat rajavartio-, tull- ja sotilasviranomaiset. Niiden
esitutkintatoimivallasta säädetään rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa
(108/2018), rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa (623/2015) ja sotilaskurinpidosta ja
rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetussa laissa (255/2014). (30.1.2018/113)

Esitutkintaviranomaisten lisäksi esitutkintaan osallistuu syyttäjä.”

Esitutkintaviranomaisia ovat Suomessa poliisin lisäksi siis myös rajavartio-, tull- ja sotilasviranomaiset. Kuten edellä mainittu ETL:n pykälän 3. momentti säätelee, myös syyttäjä osallistuu esitutkintaan. Rantaeskolan (2019, 162) mukaan ”Esitutkintayhteistyö syyttäjän kanssa tarkoittaa tietyssä rikosasiassa tehtävää yhteistyötä siihen määrätyn syyttäjän kanssa (ETL 5 luku)”. Syyttäjä osallistuu esitutkintaan tutkinnanjohtajan roolissa niissä tapauksissa, joissa poliisimiehen epäillään tehneen rikoksen virkatehtävän suorittamisen yhteydessä. Vaikka poliisimies ei olisi tehnyt rikosta virkatehtävien suorittamisen yhteydessä, niin syyttäjä voi päättää ryhtymisestäään tutkinnanjohtajaksi esimerkiksi rikoksen vakavuuden vuoksi (ETL 2:4.1).

3.1.2 Rikosprosessin asianosaiset

Esitutkinnan asianosaisista säädetään ETL 2 luvun 5 §:ssä:

”Esitutkinnassa asianosaisia ovat:

1) asianomistaja;

2) rikoksesta epäilty;

3) muu henkilö, jonka oikeuksiin, etuihin tai velvollisuuksiin rikos ja sen selvittäminen voivat vaikuttaa.

Asianosaisen huoltajaan tai edunvalvojaan, asianosaisena olevan oikeushenkilön lakimääräiseen toimielimeen tai muuhun johtoon kuuluvaan edustajaan taikka muun asianosaisen lailliseen edustajaan sovelletaan soveltuvin osin tämän lain asianosaisia koskevia säännöksiä.

Tarvittaessa tutkinnanjohtaja päättää siitä, onko henkilöä pidettävä asianosaisena.”

Asianomistaja on rikoksen uhri, eli henkilö, jonka oikeuksia on loukattu. Rikoksesta epäilty on taas henkilö, jonka epäillään tehneen rikoksen. Asian siirtyessä esitutkinnasta tuomioistuimen käsiteltäväksi, rikoksesta epäiltyä kutsutaan vastaajaksi tai syytetyksi. (Syyttäjälaitos.)

Kuten yllä olevasta esitutkintalain pykälästä voi päätellä, todistaja ei ole rikosasiassa varsinaisena asianosaisena.

3.1.3 Rikosasian pääkäsittely

Rikosasian pääkäsittely toimitetaan tuomioistuimen salissa, ja siellä ovat läsnä tuomioistuimen jäsenet, eli ainakin yksi tuomari sekä mahdolliset lautamiehet, sekä kärjäsihteeri. Edellä mainittujen lisäksi salissa paikalla on asianosaiset eli asianomistaja ja syytetty sekä heidän avustajansa. Lisäksi salissa rikosasiaa ajamassa on syyttäjä. Todistaja on salissa vain todistamisen ajan. (Rantaeskola 2019, 372.)

Pääkäsittely on lähtökohtaisesti julkinen, eli salissa voi olla myös yleisöä. Yleisö voi olla esimerkiksi opiskelijoita, tiedotusvälineiden edustajia tai vaikkapa vain asiasta muuten vain kiinnostuneita. (Rantaeskola 2019, 372.) Suullisen käsittelyn julkisuudesta säädetään YT-JulKL 14 §:ssä:

“Asian suullinen käsittely on julkinen, jollei tuomioistuin 15 §:n nojalla määrää, että suullinen käsittely toimitetaan yleisön läsnä olematta.

Jokaisella on oikeus olla läsnä asian julkisessa käsittelyssä, jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä.”

YTJulKL:n 15. §:ssä säädetään suljetusta käsittelystä. Tähän en opinnäyteytössäni sen syvemmälle mene.

Oikeudenkäynnin suullisuudella tarkoitetaan sitä, että pääkäsittely on aina suullinen. Oikeudenkäynnin suullisuudesta säädetään ROL 6 luvun 6 §:ssä:

“Pääkäsittely on suullinen. Asianosainen ei saa lukea eikä antaa tuomioistuimelle kirjallista lausumaa taikka muutoinkaan esittää asiaa kirjallisesti.

Asianosainen saa kuitenkin lukea asiakirjasta vaatimuksensa sekä suorat viittaukset oikeuskäytäntöön, oikeuskirjallisuuteen sekä sellaisiin useita teknisiä ja numerotietoja sisältäviin asiakirjoihin, joita pelkästään suullisesti esitettynä on vaikeata ymmärtää. Lisäksi hän saa käyttää kirjallista muistiinpanoa muistinsa tukemiseksi.”

3.1.4 Kirjallinen menettely

Pääkäsittelyn vaihtoehtona on kirjallinen menettely. Tällöin pääkäsittelyä ei toimiteta, eikä asianosaisten tarvitse saapua paikalle. Tällöin käräjäoikeus ratkaisee asian kirjallisessa menettelyssä pelkästään asiakirjojen (muun muassa poliisin esitutkintapöytäkirja) perusteella. Kirjallisessa menettelyssä voidaan käsitellä rikosasia, joka on yksinkertainen ja josta ei voida tuomita yli kahden vuoden mittaista vankeusrangaistusta. (Oikeuslaitos 2021.)

Edellä mainittujen lisäksi kirjallisen menettelyn edellytyksenä on, että asianosaiset (asianomistaja ja syytetty) antavat suostumuksensa tähän. Asiaa ei myöskään voida käsitellä kirjallisessa menettelyssä, jos syytetty ei ole myöntänyt rikosta, tai jos rikos on tehty alle 18-vuotiaana. (Oikeuslaitos 2021.)

3.1.5 Tuomion täytäntöönpano

Riippuen määrätyn rangaistuksen muodosta (sakkoa, vankeutta tai esimerkiksi tuomion johdosta suoritettava ulosotto), vastaa rangaistuksen täytäntöönpanosta joko Oikeusrekisterikeskus, Rikosseuraamuslaitos tai ulosottoviranomainen (Rantaeskola 2019, 377–388).

3.2 Laadullinen ja määrällinen tutkimus

3.2.1 Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus voidaan ymmärtää karkeimmillaan ja yksinkertaisimmillaan analyysin ja aineiston muodon kuvaamiseksi, eli aineisto ei pohjautu numeraalisiin arvoihin, toisin kuin määrällinen tutkimus (Eskola & Suoranta 1998, 11). Laadullisella tutkimuksella pyritään siis ymmärtämään tutkittavana olevan kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti (Jyväskylän yliopisto, 2021), ja se vastaa kysymyksiin ”Miksi?”, ”Miten?”, ”Millainen”? (Heikkilä 2014, 15).

Laadullisessa tutkimuksessa aineisto on usein tekstiä, esimerkiksi erilaisia haastatteluita tai havainnointeja. Havainnointi voidaan tehdä esimerkiksi omaelämäkertoista, kirjeistä tai vaikkapa yleisönosastonkirjoituksista (Eskola & Suoranta 1998, 13). Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että otanta on hyvin pieni, ja tapauksia pyritään analysoimaan mahdollisimman tarkasti. Tällöin aineiston tieteellisenä kriteerinä onkin määrän sijaan laatu (Eskola

& Suoranta 1998, 15). Haastatteluista, varsinkin syvähaastattelusta on tullut laadulliselle tutkimukselle jopa synonyymi (Tuomi & Sarajärvi 2002, 8). Tämä ajattelutapa kuitenkin vääristää ja kaventaa laadullisen tutkimuksen mahdollisuuksia tutkimuskäytössä, sillä haastattelu tai syvähaastattelu eivät kuitenkaan todellisuudessa ole sama asia kuin laadullinen tutkimus. Nämä kun ovat vain tapoja (useista muistakin tavoista) kerätä aineistoa laadulliseen tutkimukseen. (Vilkka, 2021, 99.)

3.2.2 Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus

Kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa pohditaan lukuja niiden systemaattisten ja tilastollisten yhteyksien avulla (Alasuutari 2011, 28). Määrällisessä tutkimuksessa ollaan usein kiinnostuneita muun muassa vertailun ja luokittelun tekemisestä, sekä syy- ja seuraussuhteiden määrittämisestä (Jyväskylän yliopisto, 2015), ja se vastaa kysymyksiin ”Mikä?”, ”Missä?”, ”Paljonko?” ja ”Kuinka usein?” (Heikkilä 2014, 15).

Määrällistä tutkimusta tehdessä yleisimmin käytetty aineistonkeruutapa on kyselylomake, vaikkakin määrällisen tutkimuksen voi toteuttaa myös esimerkiksi käyttämällä muiden keräämää aineistoa. Tällaista aineistoa voi olla esimerkiksi Tilastokeskuksen tai kaupunkien tuottamat tilastot (Vilkka 2021, 76, 78–79). Määrällistä tutkimusta voidaankin Heikkilän (2014, 15) mukaan nimittää myös tilastolliseksi tutkimukseksi. Määrällisellä tutkimuksella saadaan usein selville olemassa oleva tilanne, mutta se ei yksinään pysty riittävästi avaamaan asioiden tai ilmiöiden syitä. Määrällisen tutkimuksen keinoin pyritään selvittämään prosenttiosuuksiin ja lukumääriin liittyviä kysymyksiä. Luotettavien tutkimustulosten saaminen edellyttää siis riittävän isoa ja edustavaa otosta. (Heikkilä 2014, 15.)

3.2.3 Laadullinen ja määrällinen tutkimus yhdessä

Lähtökohtana on, että kvalitatiivista ja kvantitatiivista tutkimusta ei kannata täysin erottaa toisistaan ja niitä usein käytetäänkin yhdessä, samassa tutkimuksessa, kuten Alasuutari (2011, 26) toteaa. Alasuutarin (2011, 26) mukaan ”kvalitatiivista ja kvantitatiivista analyysia voidaan pitää tietyssä mielessä jatkumona, ei vastakohtina tai toisensa pois sulkevinä analyysimalleina”. Jos otetaan esimerkiksi haastattelu, sen tuloksia voidaan käyttää ja analysoida sekä laadullisesti, että määrällisesti (Eskola & Suoranta 1998, 11).

KVANTITATIIVINEN (määrällinen)	KVALITATIIVINEN (laadullinen)
<ul style="list-style-type: none"> • vastaa kysymyksiin: Mikä? Missä? Paljonko? Kuinka usein? • numeerisesti suuri, edustava otos • ilmiön kuvaus numeerisen tiedon pohjalta 	<ul style="list-style-type: none"> • vastaa kysymyksiin: Miksi? Miten? Millainen? • suppea, harkinnanvaraisesti koottu näyte • ilmiön ymmärtäminen ns. pehmeän tiedon pohjalta

Kuva: <http://www.tilastollinentutkimus.fi/1.TUTKIMUSTUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf>

3.3 Käsitteet

Käsitteet ovat tärkeässä roolissa tutkittavan asian ymmärtämisen kannalta. Vaikka olen jo teoriapohjaa luodessani selittänyt erilaisia käsitteitä, olen koonnut alle keskeisimpiä tutkimukseeni liittyviä käsitteitä. Käsitteet ovat näin helposti löydettävissä.

Asianomistaja: Rikoksen uhri, eli henkilö, jonka oikeuksia on loukattu. Asianomistajana voi olla myös esimerkiksi yritys. (Syyttäjälaitos.)

Rikoksesta epäilty: Henkilö, jonka epäillään tehneen rikoksen. Oikeudenkäyntivaiheessa rikoksesta epäiltyä kutsutaan vastaajaksi tai syytetyksi. (Syyttäjälaitos.)

Avustaja: Niin rikoksesta epäillyllä kuin asianomistajallakin on oikeus avustajaan rikosprosessissa. Avustajina rikosasiassa voivat toimia asianajajat, yleiset oikeusavustajat sekä lupalakimiehet. Avustajan tärkein tehtävä on valvoa päämiehensä eli asiakkaansa etua, sekä varmistua siitä, että oikeudenmukainen oikeudenkäynti toteutuu tämän kohdalla. Avustajien toimintaa voidaan tarkastella valvontaelimen toimesta. (Rantaeskola 2019, 122.)

Esitutkinta: Esitutkintaviranomaisen, yleensä poliisin, suorittama rikosasian tutkinta, joka suoritetaan tulevan syyteharkinnan ja oikeudenkäynnin mahdollistamiseksi (Rantaeskola 2019, 158).

Syyteharkinta: Syyttäjän esitutkinnan jälkeen suorittama harkinta, jossa hän päättää syytteen nostamisesta tai sen nostamatta jättämisestä. Syytteen nostaminen vaatii, että rikoksesta epäillyn voidaan todennäköisin syin epäillä tehneen rikoksen, eikä rikos ole esimerkiksi vanhentunut. (Rantaeskola 2019, 365.)

Syyttäjä: Syyttäjän tehtäviin kuuluu muun muassa edellä mainitun syyteharkinnan perusteella joko nostaa syyte, tai tehdä syyttämättäjättämiss päätös. Jos syyttäjä päättää nostaa syytteen, vaatii hän tuomioistuimessa vastaajalle rangaistusta hänen epäilyistä tekemästään rikoksesta. (Rantaeskola 2019, 365–366.) Syyttäjää voidaan pitää virkamiehenä, jonka tehtävänä on päättää rangaistusvaatimuksesta eli syytteen nostamisesta yhteiskunnan puolesta (Vuorenpää 2023, 46).

Käräjäoikeus: Kun syyttäjä päättää esitutkinnan päätteeksi nostaa syytteen, etenee asia tuomioistuimeen, jonka ensimmäinen aste on käräjäoikeus. Käräjäoikeuden tehtävä on ratkaista heille käsiteltäväksi tullut rikosasia, eli antaa joko vapauttava tuomio tai tuomita vastaaja rangaistukseen. Jos tuomio on tuomitseva, määrää käräjäoikeus vastaajalle myös siitä tai niistä teoista lain mukaisen rangaistuksen. (Rantaeskola 2019, 18.) Suomessa on Ahvenanmaa mukaan lukien yhteensä 20 käräjäoikeutta (Tuomioistuinlaitos 11.6.2021).

Käräjätuomari: Tuomari on tuomioistuimen henkilökuntaan kuuluva henkilö, jonka tehtävänä on ottaa käsiteltäväkseen ja ratkaista tuomioistuimeen käsiteltäväksi saapuneet asiat. Käräjäoikeudessa työskentelee tuomareina käräjäoikeuden päällikkötuomari eli laamanni sekä käräjätuomarit. (Vuorenpää 2023, 35.)

Tuomitsemiskynnys: Jotta vastaaja voidaan tuomita tuomioistuimessa rikoksesta rangaistukseen, ei vastaajan syyllisyydestä saa jäädä ”varteenotettavaa epäilyä”. Epäselvissä tilanteissa vastaaja on jätettävä tuomitsematta rangaistukseen. (Rantaeskola 2019, 376.)

4 TUTKIMUSTULOSTEN ANALYSOINTI

Tässä osiossa käyn läpi ja analysoin tutkimuslomakkeen avulla saatuja tietoja. Käyn tutkimukseni kysymykset ja niihin saadut vastaukset kysymys kerrallaan läpi. Tutkimukseni on täysin anonyymi, joten vastauksista ei käy ilmi kenenkään vastaajan henkilöllisyys. Sekä kyselomakkeen saatekirjeessä, että jokaisen kyselylomakkeen kysymyksessä on mainittu, että kysely koskee vain asianomistajia, jotka eivät ole valinneet käyttäjä avustajaa. Näin olen pyrkinyt varmistumaan siitä, että vastaajat eivät ole ottaneet vastatessaan huomioon asianomistajia, joilla on ollut oikeudenkäynnissä apunaan avustaja.

Kyselyn jokainen kysymys oli pakollinen.

4.1 Tilastotietoa vastaajista

Kuten aiemmin todettu, toteutin opinnäytetyöni tutkimuksen lähettämällä Webropol-kyselyn Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa työskenteleville tuomareille, joita on 16. Vastauksia kyselyyni sain kymmenen, vastausprosentin ollessa siis niinkin korkea kuin 62,5 %.

Kyselylomakkeen ensimmäisessä kysymyksessä kysytään vastaajan työkokemusta käräjätuomarina Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa. Vastausvaihtoehdot olivat: ”Alle vuoden”, ”1–2 vuotta”, ”3–5 vuotta” ja ”yli 5 vuotta”. Vastaajista vain yhdellä (10 %) oli alle yhden vuoden kokemus. Vastaavasti 1–2 vuotta työskennelleitä oli kolme (30 %) ja lopuilla kuudella (60 %) oli nykyisessä tehtävässään työvuosia takana yli viisi. Yksikään vastaajista ei valinnut vaihtoehtoa ”3–5 vuotta”.

Yllä mainitun kysymyksen merkitys kyselylomakkeella oli se, että alle vuoden työkokemusta nykyisessä tehtävässään omaaville vastaajille ei tullut näkyviin kysymykset viisi, kuusi tai seitsemän, jotka koskevat kyseessä olevan ilmiön kehitystä viimeisten vuosien aikana.

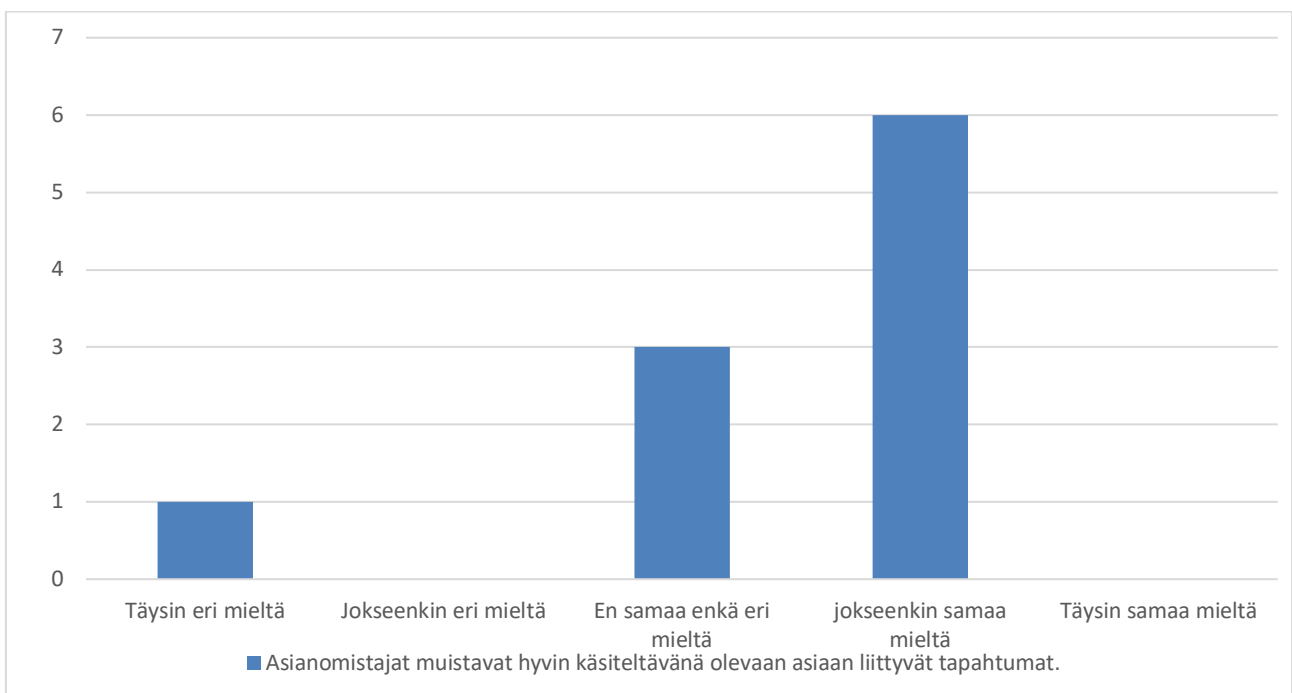
4.2 Käräjätuomareiden kokemukset asianomistajien valmistautumisen tasosta

Kyselylomakkeen toisessa kysymyksessä oli kolme väittämää, joiden jokaisen kohdalla arvioitiin väittämän todenmukaisuutta asteikolla 1–5:

- 1: Täysin eri mieltä
- 2: Jokseenkin eri mieltä
- 3: En samaa enkä eri mieltä
- 4: Jokseenkin samaa mieltä
- 5: Täysin samaa mieltä

4.2.1 ”Asianomistajat muistavat hyvin käsiteltävänä olevaan asiaan liittyvät tapahtumat.”

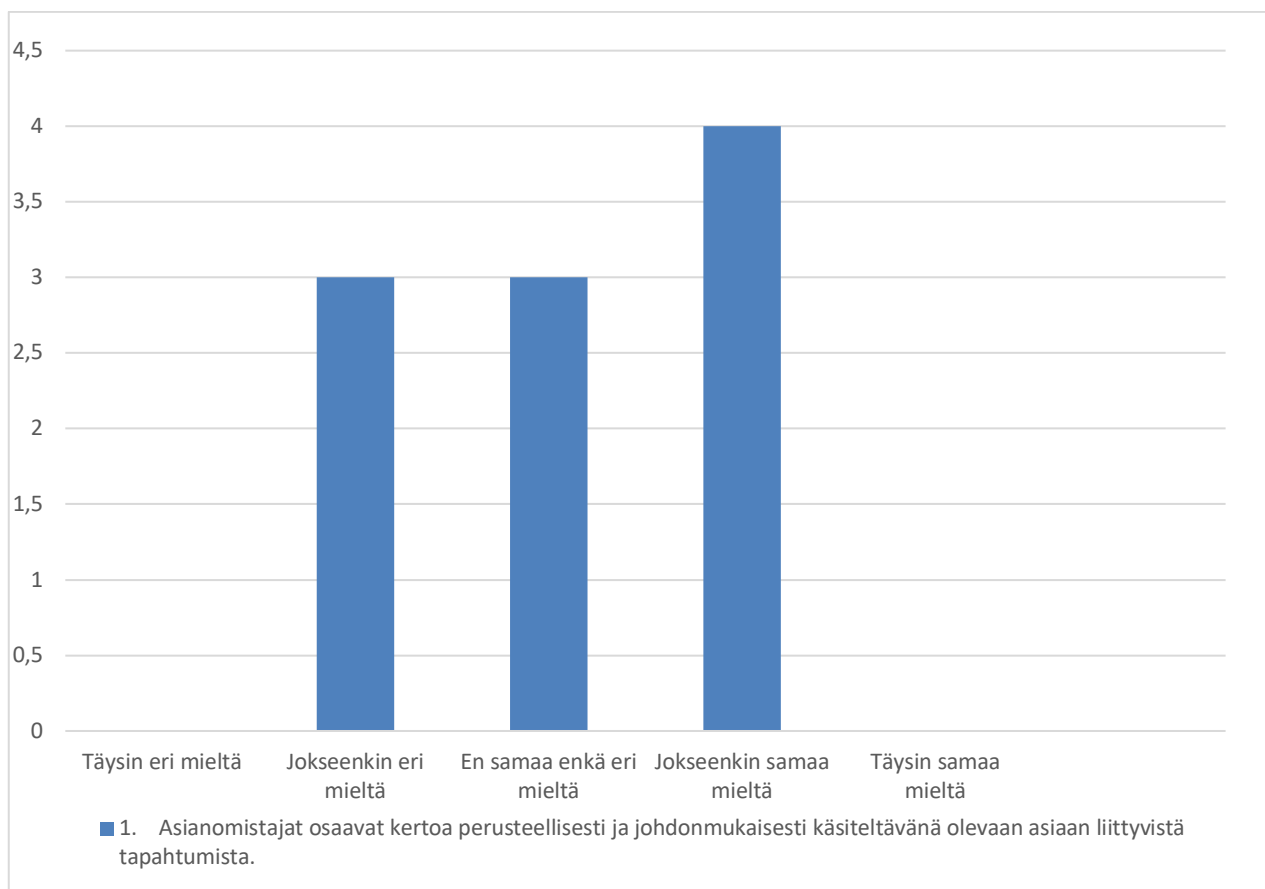
Ensimmäisessä väittämässä vastaajia pyydettiin arvioimaan sitä, miten hyvin asianomistajat muistavat käsiteltävänä olevaan asiaan liittyviä tapahtumia. Kymmenestä vastaajasta yksi (10 %) oli täysin eri mieltä, kolme (30 %) valitsivat vaihtoehdon ”en samaa enkä eri mieltä”, ja loput kuusi (60 %) vastaajaa oli asiasta jokseenkin samaa mieltä. Vaihtoehdot ”jokseenkin eri mieltä” tai ”täysin samaa mieltä” jäivät tämän väittämän osalta kokonaan tyhjiksi.

4.2.2 ”Asianomistajat osaavat kertoa perusteellisesti ja johdonmukaisesti käsiteltävänä olevaan asiaan liittyvistä tapahtumista.”

Kun ensimmäisessä väittämässä vastaajia pyydettiin arvioimaan sitä, miten hyvin asianomistajat muistavat käsiteltävänä olevaan asiaan liittyvät tapahtumat, toisessa väittämässä asiassa mentiin askeleen pidemmälle. Nyt vastaajia pyydettiin arvioimaan asianomistajien muistamisen tason sijasta sitä, miten perusteellisesti ja johdonmukaisesti asianomistajat osaavat kertoa käsiteltävänä olevaan asiaan liittyvistä tapahtumista. Tämän saavuttaminen toki vaatii ensimmäisessä väittämässä käsiteltyä tapahtumien muistamista.

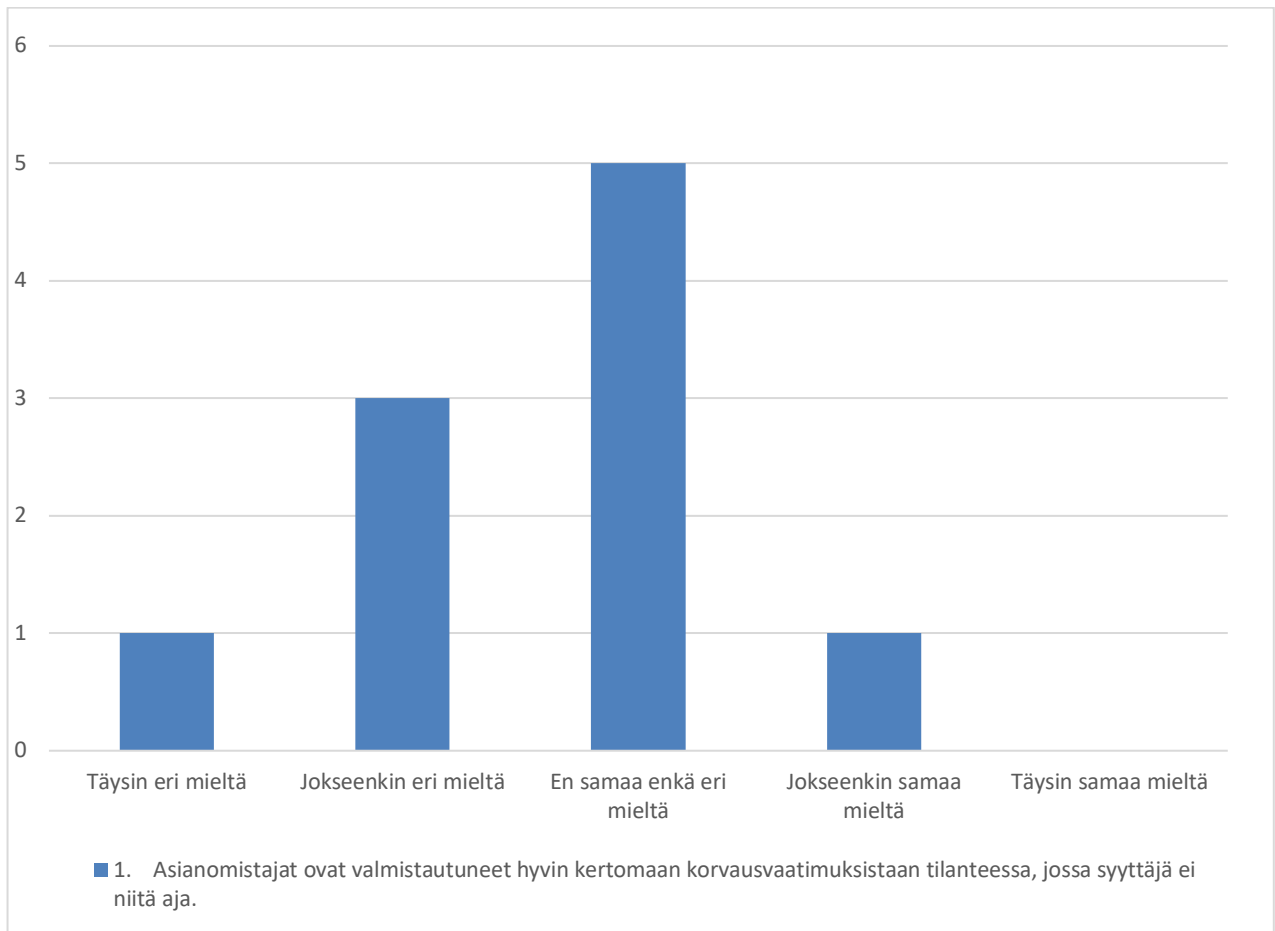
Tämän väittämän kohdalla vaihtoehdot ”jokseenkin eri mieltä”, että ”en samaa enkä eri mieltä” molemmat valitsi kolme (30 %) vastaajaa. Väittämän kanssa ”jokseenkin samaa mieltä” oli neljä (40 %) vastaajaa. Tämän väittämän osalta täysin tyhjiksi jäivät vaihtoehdot ”täysin eri mieltä” ja ”täysin samaa mieltä”.

4.2.3 ”Asianomistajat ovat valmistautuneet hyvin kertomaan korvausvaatimuksistaan tilanteessa, jossa syyttäjä ei niitä aja.”

Kolmannessa väittämässä käsitelläänkin jo kahdesta ensimmäisestä väittämästä sinänsä erillistä asiakokonaisuutta. Nyt vastaajia pyydettiin arvioimaan sitä, miten hyvin asianomistajat ovat valmistautuneet kertomaan tapahtumien sijasta korvausvaatimuksistaan kyseessä olevaan rikosasiaan liittyen.

Tämän väittämän osalta ainut vastausvaihtoehto, joka jäi tyhjäksi, oli ”täysin samaa mieltä”. Vaihtoehdon ”jokseenkin samaa mieltä” valitsi yksi (10 %) vastaajaa, vaihtoehdon ”en samaa enkä eri mieltä” viisi (50 %) vastaajaa, vaihtoehdon ”jokseenkin eri mieltä” kolme (30 %) vastaajaa ja vaihtoehdon ”täysin eri mieltä” yksi (10 %) vastaaja.

4.3 ”Kerro omin sanoin, mistä asianomistajien huono valmistautuminen ja/tai muistaminen voisi johtua.”

Jos vastaaja valitsi yhdenkään edellä mainitun väittämän osalta vaihtoehdon ”täysin eri mieltä” tai ”jokseenkin eri mieltä”, ohjautui hän kyselyssä avoimeen kysymykseen, jossa tuli kertoa omin sanoin mahdollisia syitä asianomistajien mahdollisille puutteille valmistautumisessa tai muistamisessa.

Tähän avoimeen kysymykseen vastauksia tuli seitsemän. Kyselyn jokaisen kyselyn ollessa pakollinen, voidaan päätellä, että seitsemän (70 %) vastaajaa valitsi väittämistä vähintään yhden osalta vaihtoehdon ”täysin eri mieltä” tai ”jokseenkin eri mieltä”.

Vastauksia tuli seuraavanlaisia:

- *”He eivät ymmärrä, että korvausvaatimusten ajaminen on heidän vastuullaan, ja että näyttövelvollisuus korvauksen perusteesta ja vahingon määrästä on asianomistajalla.”*
- *”Asianomistajat, jotka toimivat ilman avustajaa, eivät useinkaan ymmärrä millä asialla on juridista merkitystä ja millä ei. Siten he saattavat jättää kertomatta niistä asioista, joilla on merkitystä, ja jaaritella loputtomasti asioista, joilla ei ole merkitystä asian ratkaisemisen kannalta.”*
- *”Huono muistaminen voi johtua siitä, että tapahtumasta on kulunut pitkä aika. Muistamattomuus johtuu usein myös tapahtuma-aikaisesta päihtymyksestä. Välillä asianomistajat eivät ole ymmärtäneet millään tavoin valmistautua istuntokäsittelyyn.”*
- *”Korvausvaatimusten osalta asianomistajat luultavasti kokevat aihepiirin hankalaksi ja tästä syystä korvausvaatimukset ovat yleensä hyvin yläkanttiin tai sitten ei vaadita ollenkaan, koska asianomistaja ei tiedä, mihin hänellä on oikeus. Näissä tapauksessa tuomari joutuu käyttämään paljon aikaa asian selvittämiseen istunnossa.*

Osa asianomistajista osaa hyvin johdonmukaisesti ja yksityiskohtaisesti kertoa tapahtumista. Osalla taas on paljon vaikeuksia ja tarvitsevat paljon kysymyksiä, jotta osaavat vastata ja muistavat tapahtumista edes jotain. Ajan kuluminen vaikuttaa muistamiseen. Myös oikeudenkäynti voi olla jännittävä, mikä vaikuttaa tilanteeseen.”

- *"Tärkein asia tuomarina on ymmärtää oikeuspsykologiaa erityisesti ihmisen muistiin liittyvistä seikoista ja muistin rakenteesta. Se, että asianomistaja mielestään muistaa hyvin tapahtumat ja osaa kertoa muistikuvistaan johdonmukaisesti, ei useinkaan tarkoita sitä, että tapahtumat ovat todellisuudessa edenneet asianomistajan muistamalla tavalla. Se, muistaako asiat hyvin, on eri asia, onko muistikuvat luotettavia."*
- *"Merkittävä syy muistamattomuuteen liittyy ajan kulumiseen. Etenkin, jos kysymys ei ole kovin vakavasta rikosasiasta, voi asianomistajan tai muunkin kuultavan olla hyvin hankalaa muistaa parin vuoden takaisia asioita. Vakavimmissa asioissa on oletettavasti niin, että tapahtumat säilyvät paremmin mielessä. Toisaalta on mahdotonta varmuudella tietää, miten hyvin muistikuvistaan varman asianomistajan (tai muun kuultavan) kertomus vastaa tosiasiallisia tapahtumia. Ajan kuluminen voi "jalostaa" muistikuvia siten, että kertomus hiljalleen muuttuu tapahtuneesta poikkeavaksi ilman, että kuultava itse tietoisesti "valehtelisi".*

Myös se, mistä asianomistajan oletetaan kertovan, vaikuttaa todennäköisesti muistikuviin. Käsittääkseni esimerkiksi hyvin traumaattisista tapahtumista ei joissain tapauksissa välttämättä muodostu kovinkaan seikkaperäisiä muistoja.

Tapahtuma-aikainen päihtymys on hyvin yleinen syy siihen, ettei muistikuvia juuri ole.

On hyvin asianomistaja- ja tapauskohtaista, miten hyvin asianomistaja osaa kertoa asioista tai ajaa omaa korvausvaatimustaan. Vaikutusta lienee ainakin koulutustaustalla, tapahtuneen traumaattisuudella, aiemmalla kokemuksella oikeudenkäynneistä tai muista vastaavista tilanteista jne."

- *"Puhtaasti osaamattomuudesta ja prosessin tuntemattomuudesta."*

4.4 ”Onko asianomistajien mahdolliset vajavaiset kertomukset tapahtumista johtaneet siihen, ettei tuomitsemiskynnys muun näytön puuttuessa ylity, ja syytetty jää tuomitsematta rangaistukseen? Jos on, kerro myös, miten yleistä tällainen on.”

Kuten tutkimuskysymyksissäni todettu, halusin tutkimuksella selvittää myös sitä, jääkö tuomitsemiskynnys ylittymättä asianomistajien mahdollisten vajavaisten kertomuksien takia, ja jos näin on, kuinka yleistä se on.

Kuten muutkin lomakkeen kysymykset, myös tämä oli pakollinen. Yhdellä vastaajista ei kuitenkaan ollut näkemystä asiaan, ja hän oli tekstin sijaan sijoittanut vastauskenttään yhden viivan. Näin ollen vastauksia tähän kysymykseen sain yhdeksän kappaletta.

Vastauksia tuli seuraavanlaisia:

- *”On johtanut. Se on aika tavanomaista. Jos ainoa näyttö syytteen tueksi on asiaomistajan epäselvä tai vajavainen kertomus, vastaajan kiistäessä syytteen, yleensä jää varteenotettava epäily.”*
- *”Kuten edellä on jo lausuttu, asianomistaja ei ehkä ymmärrä lausua asioista, joilla on juridista merkitystä ratkaisun kannalta ja pahimmillaan se saattaa johtaa oikeudenmenetyksiin. Tuomarit kyllä pääosin pyrkivät auttamaan ilman avustajaa salissa olevia asianomistajia niin, että he lausuisivat edes jotain asioista, jotka ovat välttämättömiä asian ratkaisemiseksi.”*
- *”Tuomitsemiskynnys on voinut jäädä ylittymättä etenkin jutuissa, joissa näyttö suurelta osin perustuu asianomistajan kertomukseen. Yleensä on muutakin näyttöä, joten tilanne ei ole kovin yleinen.”*
- *”Joskus asianomistajan vajavainen kertomus voi johtaa syytteen hylkäämiseen, mikäli muuta näyttöä ei ole. Oman kokemukseni mukaan syyttäjät osaavat esitutkinnan perusteella aika hyvin varautua siihen, että tietty asianomistaja ei välttämättä muista tapahtumia ja näissä tilanteissa syyttäjillä on yleensä muutakin näyttöä, jonka perusteella vastaajan syyllisyydestä ei jää varteenotettavaa epäilyä ja asiassa voidaan antaa syyksilukeva tuomio.”*
- *”Jos asianomistaja ei muista tapahtumia, eikä muutakaan näyttöä tapahtumista ole, se johtaa luonnollisesti syytteen hylkäämiseen. Sana sanaa vastaan tilanteessa myöskään*

tuomitsemiskynnys ei yleensä ylity, jos muuta näyttöä ei ole (ks KKOn ratkaisut esim seksuaalirikosasioissa). Yleisellä tasolla tuomioistuimilla on vapaa todisteiden harkinta, mikä tarkoittaa sitä, että on punnittava näyttöä kokonaisuutena. Tässä on otettava huomioon mm edellä mainitut (luotettavuutta heikentävät) seikat ihmisen muistiin liittyen. Yli vuoden takaisia tapahtumia harvemmin muistetaan täysin (vaikka niin asianosainen itse kuvittelisi. Usein kirjallisella todistelulla on olennainen rooli rikosasioissa.”

- *”Jos muuta näyttöä ei ole tai se on hyvin vähäistä, niin kyllä silloin on käynyt niin, ettei syyte ole tullut näytetyksi, jos syytteen tueksi ns. päänäyttönä esitetty asianomistajan kertomus on ollut puutteellinen. Näytön arviointi on kuitenkin tapauskohtaista ja vapaata, joten mitenkään kaavamaisesti ei voi sanoa niin, että asianomistajan vajavainen kertomus johtaa syytteen hylkäämiseen.*

En osaa arvioida, kuinka yleistä tällainen on. Yleisesti ottaen muistaakseni syytteistä menestynee noin 90 % tilastollisten selvitysten perusteella.”

- *”Näin ei ole tapahtunut lyhyen kokemukseni perusteella. Asioissa on yleensä aina myös muuta näyttöä.”*
- *”Erityisesti esitutkinnan ja osin syyteharkinnan kesto aika vaikuttaa heikentävästi. Yleisesti asianomistajien muistinvaraiset kertomukset heikentyvät 1–2 vuoden kuluttua merkittävästi. Tuomitsemiskynnyksen ylittävään näyttöön ei riitä pelkkä asianomistajan kertomus, ellei sitä tue muu näyttö, kun vastaaja kiistää.”*
- *”Sana vs sana -tilanteessa joudutaan joskus tilanteeseen, jossa epäselvä näyttökysymys ratkaistaan yleisperiaatteen mukaisesti vastaajan hyväksi eli syyte hylätään. Jos juttu on kovin vanha, niin se aiheuttaa heikennystä muistamiseen.”*

4.5 ” Onko asianomistajien valmistautumisessa/muistamisessa tapahtunut muutosta viimeisten vuosien aikana?”

Valitsin tämän kysymyksen kohdalla käyttää valintakysymystä, jossa piti valita viidestä eri vaihtoehdosta:

1. ”Ei”
2. ”On, asianomistajat osaavat nykyään kertoa/muistavat tapahtumista hieman heikommin.”
3. ”On, asianomistajat osaavat kertoa/muistavat tapahtumista huomattavasti heikommin.”
4. ”On, asianomistajat osaavat nykyään kertoa/muistavat tapahtumista hieman paremmin.”
5. ”On, asianomistajat osaavat kertoa/muistavat tapahtumista huomattavasti paremmin.”

Lomakkeen ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin vastaajien työkokemusta nykyisessä työssään. Vain yksi vastaajista kertoi työskennelleensä Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa alle vuoden, jolloin hänelle ei tullut näkyviin tätä kysymystä. Näin ollen vastaajista yhdeksän (90 %) vastasi tähän kysymykseen.

Vastaajista vain yksi (11 %) oli sitä mieltä, että asianomistajien valmistautumisessa/muistamisessa on tapahtunut muutosta viimeisten vuosien aikana. Tämä vastaaja valitsi vaihtoehdon ” On, asianomistajat osaavat nykyään kertoa/muistavat tapahtumista hieman paremmin”. Loput kahdeksan (89 %) vastaajista oli sitä mieltä, ettei tässä asiassa ole tapahtunut muutosta.

Tätä kysymystä koskien lomakkeella oli kaksi jatkokysymystä:

- ” Kerro omin sanoin, minkä seurausta positiivinen kehitys asianomistajien valmistautumisessa/muistamisessa voisi olla”.

- ”Kerro omin sanoin, minkä seurausta negatiivinen kehitys asianomistajien valmistautumisessa/muistamisessa voisi olla”.

Kun kahdeksan yhdeksästä vastaajasta oli sitä mieltä, että asiassa ei ole tapahtunut muutosta, ohjautui vain yksi vastaaja lomakkeen viimeisimpiin kysymyksiin. Hänen vastauksensa ollessa se, että asianomistajat osaavat kertoa/muistavat tapahtumista hieman paremmin, ohjautui hän vastaamaan yllä olevista kysymyksistä ensimmäiseen.

Hänen vastauksensa oli:

- ”Asianomistajan haasteessa/kutsussa kerrotaan aikaisempaa tarkemmin siitä, mitä istun-
tokäsittelyssä tapahtuu. Siten ne, jotka ovat lukeneet kutsun läpi, ovat valmistautuneempia
käsittelyyn.”

4.6 Yhteenveto tutkimustuloksista

Kun tarkastelemme ensimmäisen kysymyksen väittämien vastausten jakaumaa, siitä nousee esiin ensimmäisenä ja selkeänä se, että aina seuraavaan väittämään edetessä, vastaajien vastaukset muuttuvat hieman negatiivisemmiksi.

Väittämiin saatujen vastausten keskiarvojen kehitys on ensimmäisestä viimeiseen seuraavanlainen:

-”Asianomistajat muistavat hyvin käsiteltävänä olevaan asiaan liittyvät tapahtumat.”: 3,5

-”Asianomistajat osaavat kertoa perusteellisesti ja johdonmukaisesti käsiteltävänä olevaan asiaan liittyvistä tapahtumista.”: 3,1

-”Asianomistajat ovat valmistautuneet hyvin kertomaan korvausvaatimuksistaan tilanteessa, jossa syyttäjä ei niitä aja.”: 2,6

Ensimmäisen väittämän kohdalla kuusi (60 %) vastaajista oli asiasta ”jokseenkin samaa mieltä” ja vastaavasti vain yksi (10 %) vastaaja valitsi vaihtoehdon ”täysin eri mieltä”. Loput kolme (30 %) vastaajaa valitsivat vaihtoehdon ”en samaa enkä eri mieltä”. Kukaan vastaajista ei ollut ”täysin samaa mieltä”.

Kun tarkastellaan näitä tuloksia, voidaan päätellä, että enemmistö vastaajista näyttää uskovan, että asianomistajat muistavat tapahtumat jossain määrin, vaikka epävarmuuttakin esiintyy. Toki suhteellisen paljon kertoo sekin, että yksi vastaajista on ollut täysin eri mieltä väittämän kanssa.

Toisen väittämän kohdalla vastaajilta kysyttiin sitä, miten hyvin asianomistajat osaavat asioiden muistamisen lisäksi tarkoituksenmukaisella tavalla "pukea sanoiksi" tapahtumat. Kuten todettu, trendi oli laskeva, eli tämän väittämän kohdalla kärjätuomareiden kokemukset asianomistajien suoriutumisesta oli hieman negatiivisempi kuin ensimmäisen väittämän kohdalla. Merkille pantavaa toki on, että toisin kuin ensimmäisen väittämän kohdalla, tämän väittämän osalta kukaan ei valinnut vaihtoehtoa "täysin eri mieltä".

Tämän väittämän kohdalla vastaajista neljä (40 %) valitsi asteikolta positiivisen vastausvaihtoehdon ("jokseenkin samaa mieltä"), ja kuten jokaisen väittämän kohdalla, vaihtoehto "täysin samaa mieltä" jäi tyhjäksi. Vastaavasti kolme (30 %) vastaajaa oli asiasta "jokseenkin eri mieltä" ja loput kolme (30 %) vastaajaa valitsi vaihtoehdon "en samaa enkä eri mieltä". Tästä voidaan päätellä, että enemmistö vastaajista olivat epävarmoja asiasta tai sitä mieltä, että asianomistajat eivät osaa kertoa asioista oikeudenkäynnissä kovinkaan hyvin. Toki, kuten yllä todettu, lähes puolet vastaajista olivat tyytyväisiä asianomistajien suoriutumiseen myös tämän osa-alueen osalta.

Viimeisen väittämän osalta vastausten keskiarvo oli jo niinkin pieni kuin 2,6, ja vastaajista vain yksi (10 %) valitsi asteikolta positiivisen vastausvaihtoehdon, joka oli "jokseenkin samaa mieltä". Puolet vastaajista valitsivat vaihtoehdon "en samaa enkä eri mieltä", kaksi (20 %) vaihtoehdon "jokseenkin eri mieltä" ja yksi (10 %) vastaaja oli asiasta "täysin eri mieltä".

Viimeistään tämän väittämän kohdalla voidaan olla varmoja siitä, että asianomistajien suoriutuminen ei ole ollut hyvällä tasolla, ja parannusta asiaan tarvittaisiin. Kun kymmenestä vastaajasta vain yksi on valinnut positiivisen vastausvaihtoehdon, ei tämän asian osalta jää "jossiteltavaa".

Kuten edellä todettu, seitsemän kymmenestä vastaajasta valitsi joko vaihtoehdon "jokseenkin eri mieltä" tai "täysin eri mieltä" vähintään yhden väittämän kohdalla. Näin ollen seitsemän vastaajaa ohjautui lomakkeella kysymykseen numero kolme, jossa heitä

pyydettiin kertomaan mahdollisia syitä asianomistajien huonolle valmistautumiselle/muistamiselle. Vastaajilla oli monia eri ajatuksia mahdollisista syistä huonolle muistamiselle. Nämä vastaukset on liitetty sisältöluukuun 4.3.

Vastauksista eniten ilmi käynyt yksittäinen tekijä asianomistajan huonolle suoriutumiselle istunnossa oli asianomistajien ymmärryksen puute prosessia ja juridiikkaa kohtaan. Kuten yksi vastaajista toteaa: "Asianomistajat, jotka toimivat ilman avustajaa, eivät useinkaan ymmärrä millä asialla on juridista merkitystä ja millä ei." Neljä (57 %) eri vastaajaa otti vastauksessaan esiin tämän seikan.

Myös sekä ajan kulumisella, että tapahtuma-aikaisella päihtymyksellä koettiin olevan merkitystä asianomistajan muistikuviiin tapahtumasta. Nämä molemmat asiat otettiin esiin vastauksissa kahden (29 %) eri vastaajan toimesta.

Vastauksista kävi ilmi myös se, että muistikuvien olemassaolo ja niiden luotettavuus tulee osata käsitteinä erottamaan toisistaan. Se, että asianomistaja muistaa tapahtumia, ei tarkoita, että muistikuvat eivät olisi vääristyneitä tai olisivat täysin paikkansapitäviä.

Kysymykseen siitä, kuinka usein asianomistajan huono kertomus tapahtumista on johtanut siihen, ettei tuomitsemiskynnys ole asiassa ylittynyt, tuli yhteensä yhdeksän vastausta, joissa kuuden (66 %) vastaajan mukaan näin tapahtuu. Tarkempia lukuja kukaan ei vastauksessaan avannut. Yhden (11 %) vastaajan mukaan tämä kuitenkin on "aika tavanomaista".

Vain yksi (11 %) kyselylomakkeen viimeisimpään kysymykseeni ohjatuista yhdeksästä vastaajasta oli sitä mieltä, että asianomistajien muistamisen/valmistaututumisen tasossa on tapahtunut muutosta viimeisten vuosien aikana. Hän valitsi valintakysymyksen vastausvaihtoehdon "asianomistajat osaavat nykyään kertoa/muistavat tapahtumista hie- man paremmin."

Syyksi parantuneelle tilanteelle hän kertoi sen, että nykyään asianomistajan kut- sussa/haasteessa kerrotaan entistä tarkemmin mitä oikeudenkäynnistä tapahtuu, joten täl- löin kutsun lukeneet asianomistajat ovat paremmin informoituja kuin ennen.

Tämän kysymyksen osalta lienee turvallista todeta, ettei asiassa juurikaan ole muutosta tapahtunut viimeisten vuosien aikana.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Ensimmäinen tutkimuskysymykseeni, eli siihen, että ”Miten hyvin asianomistajat, jotka eivät ole valinneet käyttää avustajaa, ovat valmistautuneet kertomaan tapahtumista ja/tai vahingonkorvausvaateistaan suullisessa rikosasian pääkäsittelyssä?” sain tutkimuksessani vastauksen.

Tämän tutkimuskysymyksen sisältö ja sitä myöten myös vastaus on paloiteltu tutkimukseni kolmeen osaan:

-Asioiden muistaminen.

-Asioista kertominen perusteellisesti ja johdonmukaisesti.

-Vahingonkorvausvaateiden esittäminen.

Päijät-Hämeen kärjäoikeudessa asioineiden asianomistajien muistamisen taso on tutkimukseni perusteella hyvällä, tai vähintäänkin tyydyttävällä tasolla. Vastausjakaumasta voidaan kuitenkin päätellä, että kaikkien kärjätuomareiden näkemyksen mukaan tilanne ei ole kovin hyvä ja yksi oli jopa sitä mieltä, että asianomistajat muistavat asioita todella huonosti.

Muistamisesta täysin erillisenä asiana voidaan pitää asianomistajien valmiuksia pukea muistonsa perusteellisen ja johdonmukaiseen kertomukseen. Kärjätuomareiden näkemyksen mukaan tämä on hieman huonommalla tasolla kuin asioiden muistaminen. Toisaalta sitä voitaisiinkin pitää pienimuotoisena ihmeenä, jos kärjätuomareiden mielestä nämä kaksi asiaa olisivat yhtä hyvällä tasolla. Vaatiihan pelkästään asioiden muistaminen paljon vähemmän, kuin niistä kertominen ääneen monelle asianomistajalle varmasti jännittävässä oikeuden istunnossa. Tämänkin osa-alueen osalta tutkimukseni kuitenkin osoittaa, että tilanne on vähintäänkin tyydyttävällä tasolla.

Kolmas tutkimuskysymyksen sisältämä osa-alue, nimittäin vahingonkorvausvaatimusten esittäminen, on tutkimukseni mukaan ainut kokonaisuus, josta asianomistajilla on selkeitä vaikeuksia selvittää ”kunnialla”. Kun kymmenestä kyselyyn vastanneesta kärjätuomarista vain yhden mielestä asianomistajat ovat useimmiten valmistautuneet hyvin esittämään korvausvaatimuksiaan, antaa tutkimukseni selkeän signaalin siitä, että vähintään tämän kokonaisuuden osalta asianomistajien tulisi olla paremmin informoituja.

Tutkimukseni mukaan asianomistajien mahdolliseen huonon valmistautumisen tai muistamisen tasoon on useita eri syitä. Eniten kyselylomakkeen vastauksissa esiintynyt syy tälle oli yksinkertaisesti se, että asianomistajat eivät ole tajunneet valmistautua oikeuskäsitteeseen, tai heidän tietämyksensä on muun syyn takia ollut huonolla tasolla. Myös ajan kulumisella ja tapahtuma-aikaisella päihtymyksellä koettiin olevan vaikutusta asiaan.

Mitä tulee siihen, onko asianomistajien mahdollinen valmistautumattomuus/muistamattomuus johtanut siihen, että tuomitsemiskynnys on tämän takia jäänyt ylittymättä, tutkimukseni mukaan on. Yhdeksästä kysymykseen vastanneesta käräjätuomarista kuuden (66 %) mukaan näin tapahtuu. Tutkimukseni ei kuitenkaan anna luotettavaa ja selkeää vastausta siihen, kuinka yleistä tämä on.

Asianomistajien valmistautumisessa, toisin sanoen kyvyssä muistaa tapahtumat, ei ole tutkimukseni mukaan juuri tapahtunut muutosta viimeisten vuosien aikana.

6 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

6.1 Luotettavuuden mittarit

Tutkimuksen luotettavuutta määritettäessä puhutaan yleisesti tutkimuksen reliabiliteetista eli luotettavuudesta ja validiteetista eli pätevydestä. Nämä käsitteet pitkälti muodostavat yhdessä mittarin tutkimuksen luotettavuudelle. (Heikkilä 2014, 176.)

Tutkimuksen reliabiliteetti voidaan määritellä tutkimuksen kyvyksi tuottaa tuloksia, jotka eivät ole sattumanvaraisia. Toisin sanoen, vaikka tutkimus toteutettaisiin useaan kertaan, olisi tutkimuksen tulokset aina samat. Heikkilän mukaan ”puutteellinen reliabiliteetti johtuu yleensä satunnaisvirheistä”. (Heikkilä 2014, 178.)

Tutkimuksen validiteetti kertoo siitä, miten hyvin siinä on onnistuttu mittaamaan juuri sitä asiaa, mitä pitikin mitata. ”Kysely- ja haastattelututkimuksissa siihen vaikuttaa ensisijaisesti se, miten onnistuneita kysymykset ovat eli voidaanko niiden avulla saada ratkaisu tutkimusongelmaan.” (Heikkilä 2014, 177.)

6.2 Tutkimukseni luotettavuus

Tutkimukseni luotettavuutta arvioitaessa huomion arvoinen seikka on kyselylomakkeeni vastausprosentti. Kuten edellä opinnäytetyössäni todettu, Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa työskentelee 16 käräjätuomaria. Heille lähettämäni kyselylomakkeeseen heistä vastasi 10. Vastausprosentiksi muodostui näin ollen 62,5 %, joka on paljon parempi tulos kuin osasin odottaa. Näin isolla vastausprosentilla tutkimustulosteni voidaan sanoa olevan luotettavat ja toistettavissa.

Tutkimukseni onnistui mielestäni mittaamaan juuri sitä, mitä pitikin. Käräjätuomareilla on kirjaimellisesti eturivin paikka ja koen, että mikään muu ryhmä ei osaisi vastata tutkimuskysymyksiini yhtä luotettavasti kuin he. Äkkiä voisi ajatella, että tämän kaltaisen kyselytutkimuksen voisi parhaiten toteuttaa lähettämällä kyselylomake suoraan asianomistajille. Koen kuitenkin, että asianomistajilla ei ole tarvittavaa juridiikan tuntemusta vastaamaan näihin kysymyksiin. Ilman tosielämän faktoihin pohjautuvaa tietoa siitä, mitä heiltä todella oikeussalissa vaaditaan, ei heillä ole edellytyksiä arvioida omaa osaamistaan.

Tutkimukseni validiteettia laskevana tekijänä pitäisin sitä, kuinka rakensin kyselylomakkeen kysymyksen numero 3. Kyseessä olevaan kysymykseen ohjautuivat kaikki vastaajat, jotka olivat epävarmoja asianomistajien suoriutumiseen ensimmäisen tutkimuskysymyksen jossakin osa-alueessa. Kysymyksessä vastaajia pyydettiin kertomaan syitä asianomistajien mahdolliselle huonolle valmistautumiselle ja/tai muistamiselle. Kyseessä oli kuitenkin kolme eri kokonaisuutta, joten nämä kolme osa-aluetta erottamalla olisin saanut tarkemmat ja luotettavammat vastaukset kysymykseeni.

7 POHDINTA

Koin aiheen tärkeäksi, sillä kuten jo johdannossakin todettu, istuntoa kesällä 2023 seurattessani itselleni piirtyi kuva oikeusjärjestelmästä, jossa ainakin joltain osin asianomistajien oikeudet eivät täysin toteudu. En koe, että tämä olisi suoranaisesti itse oikeusjärjestelmän tai etenkin juuri sitä asiaa käsitelleiden syyttäjän tai tuomarin toiminnan seurausta. Ongelma tuntui nimenomaan olevan asianomistajien omassa valmistautumisessa istuntoon. Ajattelin, että asiaa olisi syytä tutkia. Jos tutkimustulokset osoittaisi samaan suuntaan kuin ajatukseni tuolloin, voisi asianomistajien parempi informoiminen ja valmistaminen oikeudenkäyntiin olla paikallaan. Toki koen myös, että aikuisista asianomistajista puhuttaessa, on heillä itsellään aikuisina ihmisinä vastuu yhtä lailla muistakin omista tekemisistään kuin myös esimerkiksi valmistautumisestaan juuri esimerkiksi oikeudenkäyntiin.

Pidin itse tutkimustuloksia yllättävänkin positiivisina ja asiaan luottamustani lisäävinä. Olen hyvinkin tyytyväinen siihen, että asiat näyttäisivät olevan paremmin kuin mitä itse välttämättä asiasta ajattelin.

Opinnäytetyöprosessi itsessään tuntui mukavalta, kun sain siinä käsitellä asiaa, joka itseäni mietitytti. Prosessi eteni ja matkan varrella en juuri kokenut kohtaavani minkäänlaisia esteitä. Mikä parasta, Päijät-Hämeen käräjäoikeuden kanssa tekemäni yhteistyö sujui varsin mallikkaasti. Käräjätuomarit olivat todella aktiivisia vastaamaan ja sain tutkimuskysymyksiini luotettavat vastaukset.

Oma tutkimukseni koski vain yhtä Suomen 20:tä käräjäoikeudesta ja tutkimukseni osoittamien ongelmien syitä ei siinä kovinkaan tarkasti käsitelty. Koen, että asian tutkiminen isommalla skaalalla olisi tärkeää. Myöskin, jos tutkimus mitattavassa asiassa ongelmia osoittaa, tulisi niiden syihin pureutua tarkemmin kuin mitä minä itse tässä tutkimuksessa tein.

Kaiken kaikkiaan olen todella tyytyväinen itse opinnäytetyö- ja tutkimusprosessiin sekä sen lopputulokseen.

LÄHTEET

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11.7.1997/689. Finlex. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1734/17340004000?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20oikeudenk%C3%A4ynnist%C3%A4%20rikosasioissa#L17P1>

Esitutkintalaki 22.7.2011/805. Finlex. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110805?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Esitutkintalaki#L6P5>

Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa 30.3.2007/370. Finlex. Luettavissa:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070370#L4P14>

Rikoslaki 19.12.1889/39. Finlex. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=rikoslaki#L1>

Euroopan ihmisoikeussopimus 63/1999. Finlex. Luettavissa: https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1999/19990063/19990063_2#idm46434449812976

<https://oikeus.fi/tuomioistuimet/fi/index/tuomioistuinlaitos/tuomioistuimet/yleisettuomioistuimet/karajaoikeudet.html#>

Rantaeskola, S. 2019: Rikos ja rikosprosessi. Tyrvää-Vammala-Sastamala, Warelia.

Vilkkä, H. 2021: Tutki ja kehitä. Jyväskylä, PS-kustannus.

Alasuutari, P. 2011: Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere, Vastapaino.

Eskola, J & Suoranta J. 1998: Johdatus Laadulliseen tutkimukseen. Tampere, Vastapaino.

Heikkilä, T. 2014: Tilastollinen tutkimus. 9. painos. Helsinki, Edita.

Tuomi, J & Sarajärvi A. 2002: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki, Tammi.

Vuorenpää, M. 2023: Prosessioikeuden perusteet. Uudistettu painos. Helsinki, Alma Talent.

Poliisi (AMK) -Tutkinnon opetussuunnitelma (180 op), 2022–2024. Luettavissa: <https://poliisi.lamk.fi/documents/25254699/37709942/Poliisi-amk-opetussuunnitelma.pdf>

Etelä-Suomen sanomat 28.1.2017. Luettavissa: <https://www.ess.fi/paikalliset/719593>

Jyväskylän yliopisto 28.10.2023. Laadullinen tutkimus. Luettavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus#:~:text=Laadullinen%20eli%20kvalitatiivinen%20tutkimus%20on,laatua%2C%20ominaisuuksia%20ja%20merkityksiä%20kokonaisvaltaisesti>

Jyväskylän yliopisto 23.4.2015. Määrällinen tutkimus. Luettavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/maarallinen-tutkimus>

Syyttäjälaitos. Rikoksen uhri. Luettavissa: <https://syyttajalaitos.fi/rikoksen-uhri> Luettu 17.12.2023.

Syyttäjälaitos. Rikoksesta epäilty ja syytetty. Luettavissa: <https://syyttajalaitos.fi/rikoksesta-epailty-ja-syytetty> Luettu 17.12.2023.

Tuomioistuinlaitos 5.1.2021. Oikeudenkäynnin vaiheet. Luettavissa: <https://oikeus.fi/tuomioistuimet/fi/index/asiat/rikosasiat/keitaasiankasittelyynosallistuu.html>

Tuomioistuinlaitos 23.12.2020. Päijät-Hämeen käräjäoikeuden vuosikatsaus. Luettavissa: <https://oikeus.fi/karajaoikeudet/paijat-hameenkarajaoikeus/fi/index/toimintakertomus.html#>

Tuomioistuinlaitos 29.12.2022. Päijät-Hämeen käräjäoikeuden laamanniksi Juha Kolu. Luettavissa: <https://oikeus.fi/tuomioistuimet/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2022/paijat-hameenkarajaoikeudenlaamanniksijuhakolu.html>

Tuomioistuinlaitos 11.6.2021. Käräjäoikeudet. Luettavissa: <https://oikeus.fi/tuomioistuimet/fi/index/tuomioistuinlaitos/tuomioistuimet/yleisettuomioistuimet/karajaoikeudet.html>

Tarja Heikkilän Diasarja: Kvantitatiivinen tutkimus. 2014. Katsottavissa: <http://www.tilastollinentutkimus.fi/1.TUTKIMUSTUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf>

Päijät-Hämeen käräjäoikeudelle teetetty Webropol-kysely.

LIITTEET

Liite 1, kyselylomake Päijät-Hämeen käräjäoikeuden tuomareille.

1.

Kuinka kauan olet toiminut Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa käräjätuomarina?

*

Alle vuoden

1 - 2 vuotta

3 - 5 vuotta

Yli 5 vuotta

2. Arvioi seuraavia väittämiä asianomistajien valmistautumisesta/muistamisesta (koskee ainoastaan asianomistajia, jotka eivät ole valinneet käyttää avustajaa).

*

1=Täysin eri mieltä 2=Jokseenkin eri mieltä 3=En samaa enkä eri mieltä 4=Jokseenkin samaa mieltä 5=Täysin samaa mieltä

1

2

3

4

5

Asianomistajat muistavat hyvin käsiteltävänä olevaan asiaan liittyvät tapahtumat.

Asianomistajat osaavat kertoa perusteellisesti ja johdonmukaisesti käsiteltävänä olevaan asiaan liittyvistä tapahtumista.

Asianomistajat ovat valmistautuneet hyvin kertomaan korvausvaatimuksistaan tilanteessa, jossa syyttäjä ei niitä aja.

3.

Kerro omin sanoin, mistä asianomistajien huono valmistautuminen ja/tai muistaminen voisi johtua (koskee ainoastaan asianomistajia, jotka eivät ole valinneet käyttää avustajaa).

*

4.

Onko asianomistajien mahdolliset vajavaiset kertomukset tapahtumista johtaneet siihen, ettei tuomitsemiskynnys muun näytön puuttuessa ylity, ja syytetty jää tuomitsematta rangaistukseen? Jos on, kerro myös, miten yleistä tällainen on. (Koskee ainoastaan asianomistajia, jotka eivät ole valinneet käyttää avustajaa.)

*

5.

Onko asianomistajien valmistautumisessa/muistamisessa tapahtunut muutosta viimeisten vuosien aikana (koskee ainoastaan asianomistajia, jotka eivät ole valinneet käyttää avustajaa)?

*

Ei

On, asianomistajat osaavat nykyään kertoa/muistavat tapahtumista hieman heikommin

On, asianomistajat osaavat kertoa/muistavat tapahtumista huomattavasti heikommin

On, asianomistajat osaavat nykyään kertoa/muistavat tapahtumista hieman paremmin

On, asianomistajat osaavat kertoa/muistavat tapahtumista huomattavasti paremmin

6.

Kerro omin sanoin, minkä seurausta positiivinen kehitys asianomistajien valmistautumisessa/muistamisessa voisi olla (koskee ainoastaan asianomistajia, jotka eivät ole valinneet käyttää avustajaa).

*

7.

Kerro omin sanoin, minkä seurausta negatiivinen kehitys asianomistajien valmistautumisessa/muistamisessa voisi olla (koskee ainoastaan asianomistajia, jotka eivät ole valinneet käyttää avustajaa).

*

Saatekirje
Lahti 15.12.2023

Hyvät kärjätuomarit!

Opiskelen poliisiammattikorkeakoulussa ja teen opinnäytetyökseni tutkimuksen siitä, miten hyvin asianomistajat osaavat kertoa tapahtumista rikosasiansa suullisessa pääkäsittelyssä. Näkökulmana minulla on asianomistajien valmistautumisen ja tätä kautta myös tapahtumien muistamisen taso. Näinä aikoina, kun tutkinta-ajat ovat paisuneet, minua myös kiinnostaa se, onko tämä asianomistajien muistamisen taso muuttunut suuntaan tai toiseen.

Olen luonnollisesti rajannut tutkimuksen ulkopuolelle sellaiset asianomistajat, joilla on ollut avustaja käytössä. Kaikki lomakkeen kysymykset siis koskevat pelkästään asianomistajia, joilla ei ole ollut avustajaa.

Toteutan kyselytutkimuksen Webropol -kyselytyökalulla. Kysely on täysin anonyymi, eikä vastaajia pysty tunnistamaan. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Jos päätät osallistua, se tapahtuu sähköpostin ohessa olevan linkin kautta. Kyselyn täyttäminen kestää enintään 10 minuuttia ja toivoisin, että mahdollisimman moni kyselyyn vastaisi. Mikäli päätät osallistua tutkimukseen, pyydän täyttämään kyselylomakkeen perjantaihin 5.1.2024 mennessä.

Ensimmäisen kysymyksen vastaus, koskien työkokemusta kärjätuomarina Päijät-Hämeen kärjäoikeudessa, vaikuttaa siten, että jos olet työskennellyt kärjätuomarina alle vuoden, sinulle ei tule näkyviin kysymyksiä viisi, kuusi tai seitsemän. Nämä kysymykset koskevat tutkittavana olevan ilmiön kehitystä viimeisten vuosien aikana.

Opinnäytetyö valmistuu kevään 2024 aikana, jonka jälkeen opinnäytetyöni ja tutkimuksen tulokset ovat katsottavissa internetistä osoitteesta www.theseus.fi.

Ohjaajana opinnäytetyössäni toimii Pekka Björk poliisiammattikorkeakoulusta, sähköposti pekka.bjork@poliisi.fi.

Yhteistyöstä kiittäen:

Terho Nieminen
Terho.nieminen@edu.polamk.fi